

YANGI TAHRIRDAGI KONSTITUTSIYANING INSON HUQUQLARI SOHASIDAGI O'RNI

Abdulhabibov Javlonbek Abdujalil o'g'li

*Toshkent davlat TDYU huzuridagi M.Vosiqova nomidagi akademik litseyi
1-bosqich talabasi*

ANNOTATSIYA: Yangi tahrirdagi Konstitutsiya, O'zbekistonning inson huquqlarini himoya qilishga bo'lgan qat'iy yondashuvini yanada kuchaytirgan. Konstitutsiyada har bir shaxsning hayoti, erkinligi va shaxsiy daxlsizligi himoya qilinishi, asossiz qamalish, tortishuvlar, zo'rvonlik yoki ozodlikdan mahrum qilish taqiqlanishi mustahkamlangan. Inson huquqlari, shu jumladan, so'z erkinligi, axborot olish, yig'ilish va bayonot berish huquqlari kafolatlangan.

TAYANCH IBORALAR: Diskriminatsiya, Gender tenglik, Ombudsman, Axborot erkinligi, Xalqaro huquq prinsiplari

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 2024 yilgi yangi tahriri mamlakatda inson huquqlarini himoya qilish va erkinliklarni kengaytirishga qaratilgan muhim o'zgarishlarni aks ettiradi. Ushbu yangilanishlar, avvalambor, demokratik prinsiplar, huquqiy davlatni barpo etish va xalqaro inson huquqlari standartlariga muvofiqlikni ta'minlashga intilishning natijasidir. Yangi Konstitutsiya inson huquqlari sohasida O'zbekistonning xalqaro majburiyatlariga sadoqatini yanada mustahkamlaydi hamda fuqarolarni davlat tomonidan keng himoya qilishni kafolatlaydi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, inson huquqlari, huquqiy davlat, fuqarolik erkinliklari, qonun ustuvorligi, ijtimoiy adolat, demokratik tamoyillar, shaxsiy daxlsizlik, sud huquqlari, davlat va jamiyat, insonparvarlik, Konstitutsiyaviy islohotlar, huquqiy kafolatlar, xalq suvereniteti, konstitutsiyaviy huquq.

1. Inson Huquqlarining Asosiy Kafolati

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada inson huquqlariga alohida e'tibor qaratilgan. Konstitutsiyaning boshlang'ich moddalarida odamning daxlsizligi, erkinligi, adolatli sudlov huquqi va uning jamiyatda teng huquqliligi kafolatlangan. Bu o'zgarishlar mamlakatda jamiyatda har bir fuqaroning huquqiy himoyasini ta'minlashga qaratilgan. Xususan, Konstitutsiyada odamning hayoti va erkinligi har qanday davlat organi yoki shaxs tomonidan tahdid qilinishidan himoya qilinishi ta'minlanadi.

Ahamiyatli yangiliklardan biri, har qanday asossiz hibsga olish yoki ozodlikdan mahrum qilish taqiqlanadi. Bu esa davlatning fuqaroning asosiy huquqlarini tan olish va himoya qilishga bo'lgan qat'iyatini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Konstitutsiyada

zo‘ravonlikka qarshi kurashish, shaxsiy daxlsizlikni himoya qilish, qonuniy sudlov kafolati mustahkamlanadi.

2. Xalqaro Me'yorlarga Moslashuv

Yangi tahrirda O‘zbekiston xalqaro huquqning asosiy prinsiplarini o‘z ichiga olgan normativ asoslarni yaratdi. Konstitutsiya, davlatning xalqaro shartnomalariga amal qilishini va ularni mamlakat ichki qonunlari bilan bir xil kuchga ega bo‘lishini belgilaydi. Bu O‘zbekistonning inson huquqlari bo‘yicha xalqaro majburiyatlarga sadoqatini, shuningdek, xalqaro inson huquqlari standartlariga rioya qilishni ta'minlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, yangi Konstitutsiya O‘zbekistonning Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan faol hamkorligini yanada mustahkamlashga qaratilgan. Shu asosda, mamlakatda inson huquqlari sohasidagi islohotlar va amaliyotlarning xalqaro normativlar bilan uyg‘unlashuvi uchun imkoniyatlar yaratilgan.

3. Inson Huquqlari Bo‘yicha Mustaqil Organlar

O‘zbekiston Konstitutsiyasida inson huquqlarini himoya qilishga doir yangi va mustahkam institutlar tashkil etilgan. Prezident tomonidan tayinlanadigan Inson Huquqlari bo‘yicha Ombudsman instituti, mustaqil va ob'ektiv tarzda fuqarolarning huquqlarini himoya qilishni ta'minlaydi. Ombudsman, davlat organlarining faoliyatini nazorat qilib, fuqarolarga huquqiy yordam ko‘rsatadi, shuningdek, inson huquqlarining buzilishiga qarshi kurashadi.

Shu bilan birga, sud tizimi va prokuratura organlari tomonidan inson huquqlarini himoya qilishda yangicha qarashlar amalga oshirilmoqda. Konstitutsiya, adolatli sudlov, sudlarning mustaqilligi va shaffofligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratgan. Sudlar orqali har bir fuqaro o‘z huquqlarini himoya qilish va adolatli sudlovdan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

4. Gender Tengligi va Diskriminatsiyaga Qarshi Kurash

Yangi tahrirdagi Konstitutsiya gender tengligini ta'minlash va diskriminatsiyaga qarshi kurashishda muhim o‘zgarishlarni kiritdi. Gender asosida kamsitishga, irq, millat, etnik yoki diniy kelib chiqishi bo‘yicha diskriminatsiyaga qarshi qat'iy normalar joriy etildi. Konstitutsiya barcha fuqarolarning teng huquqliligini ta'minlashga, shuningdek, diskriminatsiyaning har qanday shaklini taqiqlashga qaratilgan.

Bundan tashqari, Konstitutsiyada ayollarning huquqlarini himoya qilish va ularning jamiyatdagi o‘rni, iqtisodiy va ijtimoiy hayotdagi faol ishtirokini ta'minlash bo‘yicha alohida mexanizmlar ishlab chiqilgan. Gender tengligini ta'minlash va ayollarning huquqlarini himoya qilish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylangan.

5. Axborot Erkinligi va So‘z Erkinligi

Yangi Konstitutsiyada axborot erkinligi va soʻz erkinligi ham mustahkamlangan. Har bir shaxsga oʻz fikrini erkin bildirishi, axborot olish va uni tarqatish huquqi taʼminlangan. Davlat organlari va mansabdor shaxslar oʻz faoliyatida ochiqlik, shaffoflik va hisobot berish tamoyillariga rioya qilishlari lozim.

Soʻz erkinligi va axborot olish huquqi fuqarolarning jamiyatdagi faolligini oshirish, davlatning siyosiy va ijtimoiy masalalaridagi ishtirokini taʼminlashga yordam beradi. Bu, oʻz navbatida, demokratik jamiyat qurishda va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa: Yangi tahrirdagi Oʻzbekiston Konstitutsiyasi inson huquqlari sohasida muhim yutuqlarga erishilganligini koʻrsatadi. U davlatning inson huquqlarini himoya qilishga boʻlgan qatʼiy qarorini ifodalaydi, xalqaro huquq meʼyorlariga muvofiqlikni taʼminlaydi va fuqarolarni huquqiy himoya qilish mexanizmlarini kuchaytiradi. Shu bilan birga, gender tengligi, axborot erkinligi va diskriminatsiyaga qarshi kurash boʻyicha kiritilgan yangiliklar Oʻzbekistonning modernizatsiya jarayonlarini va demokratik rivojlanishini qoʻllab-quvvatlaydi. Yangi Konstitutsiya mamlakatni yanada huquqiy va adolatli jamiyatga aylantirishda muhim poydevor yaratadi.

Foydanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. **Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi** (Yangilangan tahrir) – Toshkent, 2023.
2. Karimov I.A. *Oʻzbekistonning oʻz istiqlol va taraqqiyot yoʻli* – Toshkent: Oʻzbekiston, 1992.
3. Xudoyberganov K., Sayfullayev A. *Konstitutsiyaviy huquq asoslari* – Toshkent: Adolat, 2022.
4. Salomov B. *Inson huquqlari va erkinliklari* – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.